

POLISH-UKRAINIAN FOUNDATION «**THE INSTITUTE OF
INTERNATIONAL ACADEMIC AND SCIENTIFIC
COOPERATION**»

THEOLOGICAL ACADEMY OF THE UNIVERSITY OF
CARDINAL STEFAN WYSHINSKY IN WARSAW

FUNDACJA ADD

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ: ВИКЛИКИ СУЧАСНОСТІ

Збірник наукових есе учасників наукового стажування

Варшава, Республіка Польща

2022

Академічна доброчесність: виклики сучасності: збірник наукових есе учасників дистанційного етапу наукового стажування для освітян (Республіка Польща, Варшава, 27.06.2022 – 05.08.2022) / уклад. Ю. Главчева; Польсько-українська фундація «Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці»; Духовна Академія Університету Кардинала Стефана Вишинського; Фундація ADD. Варшава, 2022. 288 с.

Укладач: ГЛАВЧЕВА Ю. М., PhD, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

У збірнику викладено матеріали наукових есе учасників стажування, організованого Польсько-українською Фундацією – Інститут Міжнародної Академічної та Наукової Співпраці спільно з Духовною Академією Університету Кардинала Стефана Вишинського у Варшаві та польською Фундацією ADD.

Метою стажування є ознайомлення із європейськими підходами щодо питання наукового плагіату і популяризація академічної доброчесності, а також підвищення кваліфікації освітян та поглиблення співпраці в академічній та науковій галузі між Україною та Польщею.

У збірнику розглядаються основні проблеми академічної доброчесності в навчальних та наукових роботах, що пов'язано з інтенсивною комп'ютеризацією та інформатизацією всіх аспектів людського життя.

Зайцев В. В.,

канд. мед. наук, викладач кафедри громадського здоров'я, організації та управління охороною здоров'я, Дніпровський державний медичний університет (ДДМУ)

Коробко М. Ю.,

магістр управління охороною здоров'я, викладач кафедри громадського здоров'я, організації та управління охороною здоров'я, ДДМУ

Бродська Е. В.,

аспірант кафедри громадського здоров'я, організації та управління охороною здоров'я, ДДМУ

ЩО ТАКЕ «АКАДЕМІЧНИЙ ПЛАГІАТ»?

ЯКІ ВИДИ ПЛАГІАТУ ВИ ЗНАЕТЕ?

Актуальність (теза). Проблема академічної доброчесності містить: боротьбу з плагіатом, протидію корупції, розроблення кодексу честі навчального закладу. Існує шість ключових цінностей, що називають фундаментальними: чесність; довіра; справедливість; повага; відповідальність; сміливість. Зокрема, плагіат - це... «удавання чієїсь роботи – навмисно або не навмисно, за свою власну роботу заради власної вигоди» [1, с. 9]. В Україні визначення цього терміну з юридичної точки зору вперше з'явилося у 2001 року у Законі України «Про авторське право і суміжні права» як «...оприлюднення (опублікування), повністю або частково, чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору...»[2, ст. 50]. Плагіат у науці та освіті вважається академічним та розглядається як навмисне відтворення здобувачем освіти повністю або частково оприлюдненого чужого твору без посилання на автора, але в порівнянні з авторським юридичним правом це більш морально та етичне поняття. Відповідно до ч. 4 ст. 42 Закону України «Про освіту», академічний плагіат – це «...оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості), та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів

без зазначення авторства...» [3]. Недопустимість академічного плагіату та необхідність боротьби з цим ганебним явищем також визначена у Цивільному Кодексі України (статті 433-456), Законах України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», чисельних нормативних документах Уряду та МОН України. Але на жаль, плагіат залишається найпоширенішою формою академічної недоброчесності. Так, вважається, що від 12 до 35 % здобувачів наукових ступенів отримали їх неправомірно, а плагіат в їх дисертаціях становить від 5 % до 80 % в залежності від галузі знань, у той же час плагіат у студентів сягнув 93 % [4, 5]. Також у наш цифровий вік плагіат є простим способом швидкого написання наукових праць та отримати неправомірну нагороду. А саме головне, що сприяє плагіату, це те, що не всюди та не завжди, плагіатори притягаються до належної відповідальності. Так, за 2015 рік Атестаційна колегія МОН у зв'язку з виявлення у дисертаціях текстових запозичень позбавила наукових ступенів лише 3 осіб. Тому метою роботи є визначення видів академічного плагіату та формулювання пропозицій боротьби з ним.

Основна частина (аргументи тези).

Дотримання академічної доброчесності педагогічними, науково-педагогічними та науковими працівниками передбачає:

- посилання на джерела інформації у разі використання відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право;
- надання достовірної інформації про результати досліджень та власну педагогічну (науково-педагогічну, творчу) діяльність;
- контроль за дотриманням академічної доброчесності [6].

Академічний плагіат - це суттєве академічне порушення, що може призвести до вкрай негативних наслідків, таких як відмова від публікації статті та втрата авторитету та наукової репутації плагіатора та притягнення його до дисциплінарної, адміністративної та навіть кримінальної відповідальності.

Як свідчать міжнародні експерти, Україні слід наблизитися до визнаних

міжнародних норма недопустимості академічного плагіату. Так, у США ще у 1992 році був створений Центр з академічної доброчесності для боротьби з шахрайством, плагіатом та академічною недоброчесністю у вищій освіті, який з 2010 року став міжнародним (International Center for Academic Integrity – ICAI), та розповсюдив свій вплив на понад як у двадцяти країн на всіх континентах світу. У Європі з 2004 року відповідно до Бухарестської Декларації з етичних цінностей та принципів вищої освіти в університетах слід вживати дійових заходів для забезпечення стандартів академічної доброчесності. Зокрема, Австралійський Кертінський Університет зобов'язує усіх нових студентів вже на початку навчання закінчити курс академічної доброчесності (Academic Integrity Program) [7].

У міжнародній науковій спільноті існує багато визначень академічного плагіату, але для його визначення необхідно наявність загалом наступних загальних рис, коли певна особа використовує слова, ідеї або результати праці, - що належать іншій особі, без посилання на її авторство або джерело інформації, з метою отримання певної вигоди [8, с. 2].

За рейтингом на практиці види плагіату розміщуються таким чином:

1. Використання чужого тексту із перефразуванням, це найпоширеніший тип плагіату;
2. Копіювання (повне або часткове) чужої праці та оприлюднення її під своїм іменем; неточне цитування;
3. Компіляція або мозаїчний плагіат, це зведення з кількох чужих матеріалів свого та редагування без дозволу, її різновиди: смислова, стилістична, граматична правка й скорочення чужого матеріалу. Публікація суміші власних та запозичених в інших, аргументів без належного цитування джерел;
4. Реплікація (копіювання даних з одного джерела на багато інших і навпаки, розповсюдження інформації без дозволу автора);
5. Републікація (повторне або багаторазове обнародування в іншому джерелі своє або чужої інформації без належного цитування); це авто- або самоплагіат,

дублювання то що;

6. Рерайт (додавання до чужого матеріалу без дозволу автора додаткової інформацію, з переробкою раніше обнародованого матеріалу і заміною слів та виразів);

7. Випадковий плагіат: навмисний чи ненавмисний.

У той же час, не є плагіатом опублікування анонімного твору під власним іменем, так як у цьому випадку на анонімний твір авторське право не поширюється та, ми вважаємо, посилання також на твори, які не захищені авторським правом.

Для боротьби з плагіатом слід використовувати системний підхід, який охопить усі ланки освітнього процесу, та спрямування зусиль двома шляхами. По-перше, треба вживати нагальних заходів для виправлення ситуації: створення репозитарію академічних текстів; масове запровадження систем перевірки текстів на плагіат; затвердження положень про запобігання плагіату або, етичних кодексів; введення до навчальних планів курсів, зміст яких буде спрямований на роз'яснення суті й принципів академічної чесності. По друге, необхідно створити сталу моральну атмосферу неприйняття у науково-освітньому середовищу плагіату, причому приділяти максимум уваги запобіганню плагіату шляхом профілактики, консультування, формування у здобувачів освіти та науковців високих етичних стандартів [9, с. 40-47]. Усі твори повинні проходити перевірку антиплагіатними програмами. Головне, що б ці антиплагіатні програми мали відповідні міжнародні сертифікати. Після перевірки програмою роботу повинен вивчити відповідний та також сертифікований науковий експерт(и) з цього питання, висновок якого щодо академічної доброчесності був би остаточним. Слід зауважити, що в теперішній час бурхливого розвитку науки не можливо отримати на 100 % абсолютно нову наукову працю. Тому у багатьох університетах України розроблені критерії для оцінки результатів перевірки на плагіат. Так, у Львівському національному медичному університеті імені Данили Галицького про перевірку робіт на плагіат встановлені наступні рекомендовані показники оригінальності текстів:

- для кваліфікаційних робіт здобувачів вищої освіти та тез доповідей студентів: понад 80 % – текст вважається оригінальним, від 70 % до 80 % – оригінальність тексту задовільна, слід перевірити наявність посилань на першоджерела; від 40 % до 70 % – матеріал відправляється на доопрацювання; менше 40 % – матеріал до розгляду не приймається;
- для наукових, навчальних, методичних праць (статті, монографії, підручники, навчальні посібники, конспекти лекцій та інше) при унікальності понад 80 % – текст вважається оригінальним; від 70 % до 80 % – оригінальність тексту задовільна, від 60 % до 70 % – необхідно перевірити наявність посилань на першоджерела; від 50 % до 60 % матеріал відправляється на доопрацювання; менше 50 % – матеріал до розгляду не приймається. Максимальний збіг текстових даних не повинен перевищувати межу 30 %;
- відсоток унікальності (оригінальності) текстових даних для підручників, навчальних посібників, інших навчально-методичних матеріалів, монографій, типових кваліфікаційних робіт та інших публікацій не повинен бути меншим 70 %, а для кандидатських та докторських дисертаційних робіт – не меншим 80 % [10].

Майже такі ж критерії застосовуються в більшості вищих медичних навчальних закладах України.

Яким чином, за нашим практичним досвідом, слід не допускати академічного плагіату?

1. Цитування має використовуватися у всіх випадках, коли в роботі використовуються дані, взяті зі сторонніх джерел, а не отримані або створені безпосередньо автором. Порушення вказаних нижче правил і їх недотримання має розцінюватися як плагіат.

2. Якщо думка автора наводиться дослівно, то її слід взяти в лапки; а якщо цитується великий уривок тексту, то він може не братися в лапки, він виділяється певним способом (набирається іншим кеглем, шрифтом, накресленням, відбивається від основного тексту більшими абзацними відступами тощо). Можна скорити цитату,

що не веде до спотворення думки автора. Місце скорочення має бути відзначене в цитаті квадратними дужками з трикрапкою всередині. При перефразуванні цитати вона в лапки не береться, але в квадратних дужках обов'язково ставиться посилання на джерело.

3. В списку використаної літератури завжди слід вказувати навіть ті джерела, які використовувалися під час підготовки роботи і вивчення теми, навіть якщо прямих посилань чи цитувань цих джерел в роботі немає.

Висновок. Академічний плагіат – системне, складне, багатостороннє, та, на жаль, розповсюджене в Україні, явище. Тому, тільки системний підхід та керування процесом боротьби з плагіатом з рівня Уряду, МОН України та знизу, у кожному університеті, навчальному закладі - можуть дати необхідний результат. Тільки там, де плагіатори завжди будуть виявлятися та притягатися до усіх видів відповідальності, можна розраховувати та поліпшення ситуації. Коли студент, викладач, науковець, в кінці кінців почнуть розуміти, що їх плагіат буде завжди викритий та буде безумовно небезпечним для нього особисто, мабуть це явище в Україні поступово зменшиться. Головне – створення такої морально–етичної атмосфери недопущення плагіату, що призведе до зменшення його частки до статистично незначущого рівня в державі, освітній галузі, у кожному навчально-виховному закладі, для кожного науковця, викладача, здобувача освіти.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Carroll J A Handbook for Deterring Plagiarism in Higher Education, second edition, Oxford Centre for Staff Learning and Development. 2007. С.9.

2. Про авторські та суміжні права. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3792-12#Text>.

3. Закон України «Про освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

4. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017 [Електронний ресурс]. OECD Publishing, Paris. URL: <http://www.oecd.org/edu/oecd-reviews-of-integrity-in->

education-ukraine-9789264270664-en.htm.

5. Academic dishonesty - cheating and plagiarism in Ukrainian higher education освітянам [Електронний ресурс]. OECD Reviews of Integrity in Education: Ukraine 2017. URL: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/oecd-reviews-of-integrity-in-education-ukraine-2017/academic-dishonesty-cheating-and-plagiarism-in-ukrainian-higher-education_9789264270664-13-en#page1.

6. Академічна культура українського студентства: основні чинники формування та розвитку [Електронний ресурс]. Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. URL: http://fond.sociology.kharkov.ua/images/docs/academ_cult/material.pdf/.

7. Academic Integrity [Електронний ресурс]. Curtin University. URL: <http://academicintegrity.curtin.edu.au/>.

8. Fishman T. «We know it when we see it» is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright. 4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity (4APCEI). 28–30 September 2009, University of Wollongong NSW Australia, 2010, p.1-4. URL: <http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/37>.

9. Рижко О. М. Боротьба з плагіатом у контексті проблеми академічної чесності: соціальнокомунікаційний аспект. *Держава та регіони. Серія : Соціальні комунікації*. 2017. № 3. С. 40-47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2017_3_9.

10. Вергун А.Р. Плагіат і академічний плагіат: причини виникнення та шляхи подолання». Лекція з дисципліни «Академічна доброчесність і антиплагіат» підготовки фахівців третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти докторів філософії (Phd), галузь знань 22 «Охорона здоров'я», кафедра сімейної медицини Львівського національного медичного університета імені Данили Галицького, Львів, 2020, 35 с.